

Press, Ludwika

Wykopaliska w Novae w 1965 roku

Przegląd Historyczny 57/4, 696-697

1966

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Geoffrey Barraclough, prezes brytyjskiego Towarzystwa Historycznego, Fellow of St. John's College w Cambridge, Research Professor of International History Uniwersytetu Londyńskiego, obchodził w kwietniu 1966 r. jubileusz 75-lecia urodzin i 50-lecia pracy naukowej.

3 września 1965 obradowała w Wiedniu w ramach XII Międzynarodowego Kongresu Historyków konferencja poświęcona postaci Robespierrea. Przygotowana przez *Société des Etudes Robespierriestes*, pod kierunkiem A. Soboula. Obrady konferencji skupiły się wokół dwóch tematów: *Robespierre vu par ses contemporains* oraz *Robespierre dans l'historiographie internationale*. Wygłoszono kilkanaście referatów i komunikatów (w tym dwa polskie B. Leśnodorskiego i A. Zahorskiego).

WYKOPALISKA W NOVAE W 1965 ROKU

Szesty sezon prac archeologicznych w Novae (północna Bułgaria) prowadzonych pod kierunkiem prof. dr Kazimierza Majewskiego, przyniósł nowe cenne źródła do poznania zabudowy rzymskiego miasta. Badania wzdłuż południowej i zachodniej granicy miasta pozwalają ustalić bieg murów obronnych i miejsca, na których zachowały się duże ciosy kamienne — świadectwo istnienia bram wiodących w obręb miasta od zachodu i południa. Jest rzeczą niewątpliwą, że brama zachodnia, z której zachowały się potężne rustykowane bloki, licujące jej południowe skrzydło, była bramą główną, bardzo starannie zbudowaną, z szerokim wjazdem; odsłonięto resztki nawierzchni szerokości 8,5 m na północ od zachowanych *in situ* bloków kamiennych. Mamy prawo przypuszczać, że odkrycie to pozwoli bez przeszkód wytyczyć bieg głównej ulicy — *decumanus*. Trzeba podkreślić, że w odległości ok. 4 m od resztek bramy odkryto wielki kamienny ołtarz wysokości 2,05 m. Jest to znalezisko wyjątkowo cenne, przede wszystkim ze względu na napisy łacińskie wyryte na ścianie frontowej i dwóch bocznych. Dzięki ich treści można określić datę ustawienia ołtarza na początek III w.n.e. W chwili odkrycia ołtarz leżał powalony, częściowo pęknięty, powierzchnie bocznych ścian były dość znacznie uszkodzone. Sondaż przy murze południowym ukazał skromniejsze resztki bramy i sąsiadującej z nią baszty. Jest to bowiem ta część miasta, gdzie prace rolne i ogrodnicze stale są prowadzone przez miejscowych właścicieli pól i winnic. Większość znalezisk przy murze zamykającym miasto od południa i zachodu stanowią fragmenty ceramiki naczyniowej i budowlanej, m.in. cegły i dachówki z odciśkami stempli stacjonujących w Novae legionów (LEG I ITAL; LEG XI CL...).

Badając charakter zabudowy miejskiej zatrzymaliśmy się w północno-zachodniej części miasta, na terenie dużej budowli. W 1965 r. przystąpiono do eksploracji jej środkowej części, ustalając m.in. bieg ścian działowych, zamykających wnętrza G (10,70 m × 5,95 m) i F (4,40 m × 5,10 m), usytuowanego na północ od zespołu pomieszczeń z basenami kąpielowymi, które zostały odsłonięte w latach ubiegłych. Jest rzeczą możliwą, że były one skupione wokół perystylowego dziedzińca. Nie można też wykluczyć istnienia portyku kolumnowego na wschód od pomieszczeń F i G. Przemawia za tym odkrycie trzech kolumn, które różnią się stanem zachowania i charakterem. Baza jednej, niezachowanej kolumny spoczywa na kamiennym postumencie wysokości ponad pół metra; dwie inne, z ulamanymi trzonami, mają bazy na poziomie nieodłoniętego jeszcze bruku ewentualnego dziedzińca.

Wynikiem prac prowadzonych na zachód od budowli było odsłonięcie na odcinku długości 5 m ulicznego kanału kamiennego, który biegnie z południa na północ na głębokości 2,30 do 2,50 m. Ulica, do której należał, nie zachowała się na eksplorowanym kwadracie. Nad zachodnią ścianą kanału natrafiono na figurę lwicy z brązu, stanowiącą niegdyś dekorację jakiegoś przedmiotu. Na uwagę zasługuje fragment ceramiczny ze stemplem „VETII”. Z górnych warstw zalegających środkową część budowli zebrano duże ilości odłamków ceramiki naczyniowej (przeważnie naczynia zasobowe o grubych ściankach), lamp, cegieł i dachówek, niekiedy z odciskami stempli. Są też bardzo ułamkowo zachowane naczynia szklane, wyroby metalowe, przedmioty z kości, jak np. część grzebienia i flet.

L. P.

13—16 grudnia 1965 odbyła się w Smolenicach konferencja na temat renesansu i humanizmu w Słowacji w XV i XVI wieku w związku z 500 rocznicą utworzenia pierwszej szkoły wyższej w Słowacji, znanej pod nazwą *Academia Istropolitana*.

7—9 października 1965 obradował w Paryżu i w Blois XII kongres archiwistów francuskich. Tematem kongresu było zagadnienie związku między badaniami historycznymi i pracami archiwów. Kongres połączony był z inauguracją dwóch obiektów archiwalnych: nowego budynku w kompleksie gmachów Archives Nationales w Paryżu oraz nowego gmachu archiwum departamentu Loir-et-Cher w Blois.

12 grudnia 1965 odbyła się w Paryżu, pod przewodnictwem M. Reinharda, sesja plenarna *Société des Etudes Robespierriestes*. Na sesji wybrano nowe władze Towarzystwa; na stanowiska prezesa i sekretarza generalnego wybrani zostali ponownie M. Reinhard i A. Soboul. Referat pt. *A propos de la manifestation de la Rougemare (11 janvier 1793)* wygłosił Claude Mazauric.

Od 31 maja od 3 czerwca 1966 w Avranches i Mont St. Michel obradowała sesja poświęcona historii prawa i ustroju zachodnich regionów Francji (organizowana przez *Société d'Histoire du Droit et des Institutions des Pays de l'Ouest de la France*). Sesja poświęcona była m.in. uczczeniu 1000-lecia opactwa Mont St. Michel. Ponadto wygłoszono szereg referatów dotyczących historii ustroju Normandii, Maine, Anjou i Poitou, głównie w czasach nowożytnych.

VIII międzynarodowy kongres heraldyki i genealogii odbył się w Paryżu 20—25 czerwca 1966. Omawiano m.in. następujące tematy: wartość archiwów rodzinnych, aspekty genealogiczne wielkich wydarzeń historycznych, sprawa wykazu genealogii mieszczańskich, rzemieślniczych i chłopskich, nowoczesne zastosowanie heraldyki, sprawa ochrony prawnej herbów rodzinnych i in.

Centre d'Etudes Supérieures de Civilisation Médiévale przy uniwersytecie w Poitiers zorganizował w lipcu i sierpniu 1966 kolejny cykl wykładów i seminariów na temat: *A travers le monde des Xe—XIIe siècles, Occident — Russie — Byzance — Islam — Chine*.

4—5 września 1965 obradował w Muidenberg (Holandia) Międzynarodowy Kongres Vexillologii (vexillologia — nowa gałąź heraldyki, zajmująca się badaniem flag, chorągwi, sztandarów, bander itp., dawnych i obecnych). Na kongresie wygłoszono kilkanaście referatów omawiających różne zagadnienia z zakresu symboliki flag oraz w zarysie dzieje niektórych flag państwowych.